

Tezy programu wyborczego

Przed Polską Akademią Nauk, niezmiennie stoją dwa główne zadania : 1/ troska o możliwie najwyższy poziom badań naukowych w kraju i 2/ upowszechnianie osiągnięć naukowych w społeczeństwie, jak również propagowanie kultury racjonalnego sposobu prowadzenia dyskursu i osiągania racjonalnych stanowisk. Współcześnie, coraz dobitniej, wyłania się jeszcze jedno zadanie: odbudowanie prestiżu PAN, poczucia, że jest to organizacja potrzebna w strukturze nauki w Polsce, aktywna w sprawach nurtujących społeczeństwo, dobrze zarządzana, opiniotwórcza. Z całym przekonaniem twierdzę, że korporacja PAN to w Polsce grono najsurowiej wybranych pod względem doskonałości naukowej uczonych ze wszystkich obszarów wiedzy. To tak istotny kapitał ludzki, że w czasach, gdy nauka w Polsce usilnie aspiruje do zmniejszenia dystansu względem czołowych instytucji naukowych na świecie, jego niewykorzystanie byłoby poważnym błędem. Jednak to my musimy wyraźnie przedstawić naszą propozycję, jak proces zmniejszania dystansu pomiędzy czołowymi krajowymi i europejskimi jednostkami naukowymi powinien optymalnie przebiegać, w jakie etapy tego procesu możemy się włączyć bezpośrednio. To my powinniśmy opracować szeroko akceptowane „wskaźniki doskonałości naukowej”, które obowiązywały by w poszczególnych obszarach nauki; nie ulega bowiem wątpliwości, że te wskaźniki dla każdego z obszarów są inne i specyficzne. I to my moglibyśmy stale monitorować ewolucję tych wskaźników i ich przystosowalność do aktualnej sytuacji nauki w kraju.

PAN usilnie powinna **promować doskonałość naukową** i bardzo wyraźny powinien być głos naszej korporacji o potrzebie promowania doskonałości: w uczelniach, instytutach badawczych i, co oczywiste, w instytutach PAN, w których pracuje jedynie 7% krajowych naukowców. Tylko osiągnięcie doskonałości naukowej w skali europejskiej, pozwoli nam bardziej satysfakcjonująco niż do tej pory zaistnieć w programach Horyzont 2020, w tym w konkursach ERC. PAN powinna jako jeden ze swoich priorytetów wyznaczyć zwiększenie uczestnictwa w konkursach Horyzont 2020. Trzeba pamiętać, że osiągnięcie sukcesu w programie Horyzont 2020 jest jednym z głównych priorytetów MNiSW. Przekonanie decydentów o tym, że PAN jest istotnym składnikiem w realizacji tego priorytetu bardzo wzmocni pozycję i bezpieczeństwo Akademii. Co więcej, jest wiele dowodów na to, że tylko doskonałość naukowa jest źródłem **poważnej innowacyjności**. Bez tej doskonałości nie sposób osiągnąć satysfakcjonującego poziomu innowacyjności i racjonalności w podejmowaniu kluczowych decyzji w danym kraju w tym zakresie, bez niej gospodarka danego kraju nie może stać się konkurencyjna. I w tej kwestii głos PAN powinien być wyraźny i jednoznaczny.

PAN ma 7 zagranicznych stacji naukowych, między innymi w Berlinie, Wiedniu, Brukseli czy Paryżu. Zagraniczne stacje naukowe PAN powinny być szeroko otwarte dla całej krajowej społeczności naukowej, powinny organizować spotkania informujące, jak w krajach w których działa dana stacja promowany jest szeroki udział w Horyzont 2020. PAN powinna **pozyskiwać informacje o najlepszych nowych rozwiązaniach organizacyjnych w nauce europejskiej**. Stacje zagraniczne PAN powinny stać się zintegrowaną siecią. Ich działalność powinien nadzorować komitet sterujący złożony z wybitnych naukowców zarówno krajowych jak i zagranicznych. Znowu widzę tu wielką rolę korporacji, nie tylko członków krajowych PAN, ale też zagranicznych. Każda ze stacji obok specyficznej dla niej

działalności, powinna też prowadzić działalność wspólną, polegającą na monitorowaniu zmian w organizacji nauki w Europie. Również kontakty z innymi Akademiami powinny być okazją do wymiany doświadczeń w tej kwestii. W „nowych krajach członkowskich UE” Akademia Nauk odgrywają ważną rolę jeśli chodzi o uczestnictwo w konkursach ERC.

Dla prawidłowego funkcjonowania nauki niezbędne jest przekonanie społeczeństwa oraz decydentów o jej niezaprzeczalnych walorach i wkładzie w dobrostan społeczeństwa. To właśnie tutaj wielką rolę powinny odegrać: korporacja, komitety i oddziały PAN. Potrzebne są jednak wyraźniejsze impulsy z tym związane, wydawanie jednoznacznych opinii, desygnowanie do naukowych debat i kontaktów z mediami kompetentnych ekspertów, prezentujących dominujące stanowisko nauki w danej kwestii.

Bolączką nauki w Polsce jest **mała mobilność kadry naukowej**. Jest wiele przyczyn tego stanu rzeczy. Z braku mobilności kadry wynikają tak szkodliwe zjawiska jak: słaba efektywność w konkursach europejskich, „chów wsobny” i ograniczony rozwój kadry wielu krajowych instytucji naukowych. Powinny powstać specjalne programy/umowy *sabatical*, czasowej wymiany pracowników pomiędzy wyższymi uczelniami i instytutami PAN.

Przed PAN są **wielkie szanse**, ale też **poważne zagrożenia związane z perspektywą finansową UE 2014 – 2020**. W sferze nauki w Polsce oznacza to start zasilanego z funduszy strukturalnych Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, regionalnych programów ramowych, jak również europejskiego programu Horyzont 2020. Są elementy tych programów, które stanowią wielką szansę dla PAN, ale mogą też być zagrożeniem.

Jest prawdopodobne, że do 2020 roku w Polsce powstanie po kilka: międzynarodowych agend badawczych, wirtualnych instytutów, nowych instytucji naukowych powołanych w ramach programu TEAMING i uczelni badawczych. Dla PAN, jeśli zdoła włączyć się w te plany, jest to wielka szansa na wzmocnienie swojej pozycji naukowej jak i współpracy z uczelniami wyższymi. **Jeśli jednak nie uda się PAN znacząco włączyć do tych inicjatyw, w bliskiej przyszłości nasza Akademia zejdzie do drugiej ligi w nauce krajowej i wkroczy na równię pochyłą, z której trudno będzie się wydostać.**

Uważam, że już w 2018 roku PAN może być instytucją bezkompromisowo promującą doskonałość, uwiarygodnioną wielkimi sukcesami w konkursach Horyzont 2020, instytucją dynamiczną, trafnie odczytującą nowe wyzwania i uwarunkowania, jednym słowem instytucją potrzebną nauce i Polsce i tym samym – instytucją, co do której przyszłości nie można mieć żadnych wątpliwości. Jestem przekonany, że wspólnie uda się nam tego dokonać.